

Het jeugdbeschermingsrecht en de zesde staatshervorming

JOHAN PUT^a & SABIEEN HESPEL^b

^a Instituut voor Sociaal Recht en Leuven Instituut voor Criminologie, KU Leuven (Corresp.: Johan.Put@law.kuleuven.be).

^b Instituut voor Sociaal Recht en Leuven Instituut voor Criminologie, KU Leuven.

1. Het federale regeerakkoord van oktober 2011¹ stelde onder de hoofding 'justitie' een verdere communautarisering van het 'jeugdsanctierecht' in het vooruitzicht, waarbij de gemeenschappen autonoom bevoegd worden voor het materiële jeugdrecht. In de bijzondere wet met betrekking tot de Zesde Staatshervorming², die in werking trad op 1 juli 2014, werd deze bevoegdheidsoverdracht geconcretiseerd. Dat gebeurde op een vrij eenvoudige wijze: de zgn. 'vierde' uitzondering uit artikel 5, § 1, II, 6°, d) Bijzondere Wet Hervorming Instellingen (BWHI), namelijk de federale (rest)bevoegdheid om de opgave te bepalen van de maatregelen die kunnen worden genomen in geval van jeugddelinquentie, werd opgeheven (en vervangen door een beperkte uitzondering, zie nr. 4.).

Omvang bevoegdheidsoverdracht

2. Uit de toelichting bij het voorstel van bijzondere wet blijkt dat het de bedoeling was dat de gemeenschappen (en in Brussel de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie³) de volle bevoegdheid kregen om de sociale reactie op jeugddelinquentie te bepalen. De bevoegdheidsoverdracht geldt voor het bepalen van de maatregelen die kunnen worden genomen ten aanzien van minderjarigen die een als misdrijf

omschreven feit hebben gepleegd, van welke instantie of overheid ze ook uitgaan (parket/jeugdrechtbank) en ongeacht of het gaat om opvoedende of maatschappijbeveiligende maatregelen. De bevoegdheid van de gemeenschappen omvat in het bijzonder:

- De inhoud en de aard van de maatregelen.
- De hiërarchie tussen de maatregelen en de criteria die voor de keuze van de te bevelen maatregelen in acht moeten worden genomen.
- De voorwaarden waaronder de maatregelen kunnen worden genomen, zoals het vaststellen van de leeftijd vanaf wanneer ze kunnen worden toegepast en de keuze van de categorie van inbreuken die ze rechtvaardigen.
- De duur van de maatregelen, daarin begrepen de voorwaarden voor verlenging.
- De regels inzake uithandengeving.⁴

Zo worden de gemeenschappen niet alleen bevoegd voor de bindende maatregelen, maar ook voor het herstelrechtelijk aanbod. De bevoegdheidsoverdracht blijft ook niet beperkt tot de maatregelen uit de Jeugdwet, maar omvat bijvoorbeeld ook de plaatsing op basis van de Wet van 1 maart 2002 (voorlopige plaatsing in een gesloten federaal centrum).

De bijzondere wetgever heeft dus de gemeenschappen de bevoegdheid willen geven om een volledig eigen visie te ontwikkelen ten aanzien van het beleid dat betrekking heeft op minderjarige delinquenten.

3. Hetgeen nog tot enige betwisting aanleiding kan geven, is het precieze bereik van het jeugd(sanctie)recht, met name of dit alleen betrekking heeft op de 'klassieke' jeugddelinquentie (het plegen van als misdrijf omschreven feiten) en op de 'klassieke' jeugdbeschermingsmaatregelen, dan wel ook op aanverwante fenomenen en alternatieve wijzen van aanpak. Met name blijkt uit de tekst van artikel 5, § 1, II, 6° BWHI nergens of ook de bevoegdheid in-

¹ X, *Een efficiëntere federale staat en een grotere autonomie voor de deelstaten. Institutioneel akkoord voor de zesde staatshervorming*, 11 oktober 2011; Regeerakkoord 1 december 2011, http://premier.be/files/20111206/Regeerakkoord_1_december_2011.pdf.

² Bijzondere wet van 6 januari 2014 met betrekking tot de Zesde Staatshervorming, BS 31 januari 2014.

³ Het betreft immers een persoonsgebonden materie die geen 'vrijwillige' keuze van personen inhoudt.

⁴ Toelichting bij het Voorstel van bijzondere wet met betrekking tot de Zesde Staatshervorming, *Parl.St.* Senaat 2012-13, nr. 2232/1, 54-56.

zake de gemeentelijke administratieve sancties werd beoogd met de bevoegdheidsoverdracht inzake jeugddelinquentie. Aan de opmerking van de Raad van State⁵ dat dit in de wettekst moest gepreciseerd worden, werd niet tegemoet gekomen. Conceptueel en beleidsmatig valt te verdedigen dat de aanpak van overlast en ander grensoverschrijdend gedrag (waaronder de zgn. 'gemengde' inbreuken) via stelsels van administratieve sancties thuishoort onder een homogeen beleid inzake jeugddelinquentie. Daartegenover staat een expliciete verklaring van de bevoegde staatssecretaris dat dergelijke bevoegdheidsoverdracht niet werd beoogd, en dat de GAS-sancties en alternatieve GAS-maatregelen tot de federale bevoegdheid op het vlak van de organisatie van en het beleid inzake de politie (art. 6, § 1, VIII, eerste lid, 1°, vierde streepje BWHI) blijf behoren.⁶ Men kan dus besluiten dat de bevoegdheid inzake jeugdbescherming geen betrekking heeft op administratieve sanctiesystemen; de bevoegdheid om dergelijke stelsels uit te werken zit vervat in de onderliggende bevoegdheid om een bepaalde materie te regelen. Wel moet daarbij worden rekening gehouden met de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof, dat op grond van het niet-discriminatiebeginsel een aantal inhoudelijke en procedurele vereisten stelt opdat administratieve sanctiesystemen toelaatbaar zouden zijn t.a.v. minderjarigen.

Nieuwe vierde uitzondering

4. In het voorstel van Bijzondere wet⁷ was oorspronkelijk voorzien dat de vierde uitzondering volledig werd opgeheven. Nadien werd toch opnieuw een (quasi-)uitzondering ingevoerd, die betrekking heeft op de strafuitvoering ten aan-

zien van uit handen gegeven jongeren. Uitzondering d) bepaalt nu dat tot aan de leeftijd van 23 jaar de betrokken jongeren worden opgevangen in instellingen van de gemeenschappen. Dit gaat gepaard met de overdracht, vanaf 1 januari 2015, van de zgn. gesloten federale centra (te Everberg, Tongeren en Saint-Hubert) aan de gemeenschappen.⁸ De gemeenschappen zijn bevoegd voor het beheer van dergelijke centra die bestemd zijn voor de opvang van deze jongeren, tot de leeftijd van 23 jaar. De gemeenschappen kunnen de betrokken jongeren opvangen in de overgedragen centra, maar kunnen dat ook doen in andere (vleugels van) gemeenschapsinstellingen.⁹

5. Deze bepaling is nogal vreemd geformuleerd, met name als een federale uitzondering op de jeugdbescherming, terwijl het eigenlijk gaat om een gemeenschapsuitzondering op de federale bevoegdheid voor strafrecht en strafuitvoering ... Immers, na uithandengeving vallen de betrokken jongeren onder het strafrecht, niet meer onder de jeugdbescherming. De gemeenschappen hebben ter zake geen bevoegdheid, zodat de federale overheid bevoegd is inzake de berechting en de strafuitvoering van uit handen gegeven jongeren. Dat zou normaal gesproken inhouden dat de betrokken jongeren in de federale gevangenissen worden gedetineerd, eventueel in bijzondere strafinrichtingen voor minderjarige of jongvolwassen gedetineerden. Er is evenwel voor gekozen om de reeds opgerichte specifieke jeugdgevangenissen over te dragen aan de gemeenschappen, en de gemeenschappen tot 23 jaar de opvang van uit handen gegeven jongeren te laten verzorgen.

6. In de uitzondering is er sprake van 'de uitvoering van straffen', zodat deze strikt genomen enkel van toepassing is op de strafuitvoering na

⁵ Advies RvS 27 augustus 2013, nr. 53.932/AV over het Voorstel van bijzondere wet met betrekking tot de zesde staatshervorming, *Parl.St.* Senaat 2013-14, nr. 2232/3, 25.

⁶ Commissieverslag, *Parl.St.* Senaat 2013-14, nr. 2232/5, 266. Zie ook het advies van de Raad van State m.b.t. de GAS-wet, dat de bevoegdheid van de federale overheid op dezelfde bepaling grondde (advies RvS 28 januari 2013, nr. 52.585/2, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53-2712/1, 49).

⁷ Art. 9 Voorstel van bijzondere wet met betrekking tot de Zesde Staatshervorming, *Parl.St.* Senaat 2012-13, nr. 2232/1.

⁸ Art. 1, 1° en 2° KB 3 februari 2014 tot regeling van de eigendomsoverdracht van gebouwen van de Staat en de overdracht van huurcontracten naar de Vlaamse Gemeenschap, *BS* 27 februari 2014 en art. 1, 1° KB 3 februari 2014 tot regeling van de eigendomsoverdracht van gebouwen van de Staat en de overdracht van huurcontracten naar de Franse Gemeenschap, *BS* 27 februari 2014.

⁹ Verantwoording bij Amendement nr. 3 op het Voorstel van bijzondere wet met betrekking tot de Zesde Staatshervorming, *Parl.St.* Senaat 2013-14, nr. 5-2232/4, 4.

veroordeling, en niet op de voorlopige hechtenis. Allicht was dat niet de bedoeling, en moet worden aangenomen dat ook een vrijheidsberoving ná definitieve uithandengeving maar vóór berechting ten gronde, wordt uitgevoerd in gemeenschapsinstellingen indien de betrokken jongere nog geen 23 jaar is.

Dit wordt overigens bevestigd door de nieuwe¹⁰ tekst van artikel 606 Sv., dat uitzondering d) verder invult: de uit handen gegeven jongeren tegen wie een aanhoudingsbevel is uitgevaardigd, worden geplaatst in een 'gemeenschapscentrum voor minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd'. Dit artikel bepaalt verder dat bij veroordeling tot een gevangenisstraf, de jongeren die straf uitzitten in de strafvleugel van een dergelijk gemeenschapscentrum.

Tot 18 jaar worden de uit handen gegeven jongeren in elk geval opgevangen in een gemeenschapsinstelling. Vanaf de leeftijd van 23 jaar worden ze in elk geval overgebracht naar of geplaatst in een gevangenis. Tussen de leeftijd van 18 en 23 jaar is het principe dat ze worden geplaatst in een gemeenschapsinstelling, maar hierop bestaan twee uitzonderingen:

1. wanneer het aantal plaatsen in een gemeenschapsinstelling op het tijdstip van de plaatsing of later ontoereikend is;
2. wanneer de jongere het leven in de instelling ernstig verstoort of de integriteit van de andere jongeren of van het personeel in gevaar brengt, wordt dit in een omstandig verslag gemeld aan de minister van Justitie, die de jongere naar een gevangenis kan verwijzen.

Bovenstaande regels zijn opgenomen in een gewone federale wet, terwijl de BWHI de gemeenschappen bevoegd verklaart voor de opvang van uit handen gegeven jongeren tot 23 jaar, en daarop geen uitzonderingen bepaalt. Daarom roept artikel 606 Sv. bevoegdheidsrechtelijke vragen op, in de mate dat deze bepaling verplichtingen oplegt aan de gemeenschappen (aparte strafvleugel voor veroordeelde jongeren) en in twee uitzonderingen voorziet op de plaatsing in

een gemeenschapsinstelling onder de leeftijd van 23 jaar. Het komt de federale overheid niet toe om eenzijdig modaliteiten of uitzonderingen te bepalen indien dat niet in de tekst van de BWHI is bepaald.

Andere uitzonderingen blijven behouden

7. De andere uitzonderingen op de bevoegdheid van de gemeenschappen voor 'de jeugdbescherming' uit artikel 5, § 1, II, 6° BWHI blijven onverkort behouden. De gemeenschappen worden dus niet bevoegd voor het procedurele jeugdrecht (de organisatie, de territoriale bevoegdheid en de rechtspleging van en voor de jeugdrechtbanken) en kunnen dus ook niet de principes bepalen die daaraan ten grondslag liggen.¹¹ Ook de burgerrechtelijke en strafrechtelijke regels blijven een federale bevoegdheid. Geheel onlogisch wordt ook de uitzondering met betrekking tot het toezicht op de gezinsbijslagen behouden.

8. De gemeenschappen zijn ingevolge artikel 10 BWHI wel bevoegd voor de procedurele bepalingen die onlosmakelijk verbonden zijn met de bepaling van de maatregelen zodat ze niet op zichzelf kunnen bestaan zonder dat de maatregelen zouden moeten worden aangepast. Het moeten wel maatregelen zijn die zich tot een gedifferentieerde regeling lenen. Als voorbeeld wordt in de toelichting verwezen naar de artikelen 37, § 2 *quinquies* (de jeugdrechtbank moet rekening houden met een goed uitgevoerde herstelovereenkomst), 50 (het onderzoek naar de persoonlijkheid van de minderjarige) en 60 (de herzieningsbevoegdheid van de jeugdrechtbank) Jeugdwet.¹²

Verder is van belang dat het nieuwe artikel 11bis BWHI de deelstaten toelaat deel te nemen aan het strafrechtelijk beleid, waaronder dus ook het jeugd(sancctie)recht moet worden begrepen (het artikel wordt immers uitdrukkelijk van toepassing verklaard door art. 5, § 1, II, 6°, b) BWHI). Die deelname kan via de diverse kanalen die artikel 11bis vermeldt: de uitwerking van bindende richtlijnen van het strafrechtelijk (op-

¹⁰ Zoals vervangen door art. 26 Wet 6 januari 2014 met betrekking tot de Zesde Staatshervorming inzake de aangelegenheden bedoeld in artikel 78 van de Grondwet, BS 31 januari 2014.

¹¹ Toelichting bij het Voorstel van bijzondere wet met betrekking tot de Zesde Staatshervorming, *Parl.St.* Senaat 2012-13, nr. 2232/1, 54-56.

¹² Toelichting bij het Voorstel van bijzondere wet met betrekking tot de Zesde Staatshervorming, *Parl.St.* Senaat 2012-13, nr. 2232/1, 58.

sporings- en vervolgings)beleid, de uitwerking van de Kadernota Integrale veiligheid en het Nationaal Veiligheidsplan en deelname aan de vergaderingen van het College van procureurs-generaal, met inbegrip van de prioritisering van de richtlijnen van het strafrechtelijk beleid in het algemeen.

Jeugdbeschermings- of jeugdsanctierecht?

9. Ter gelegenheid van de zesde staatshervorming werd benadrukt dat de gemeenschappen volledig de aard van de te nemen maatregelen mogen bepalen, daaronder begrepen maatschappijbeveiligende maatregelen.¹³ De bevoegde staatssecretaris verklaarde¹⁴ wel dat 'er geen jeugdsanctierecht bestaat maar enkel een jeugdbeschermingsrecht. Het jeugdbeschermingsrecht gaat uit van de schuldontbekwaamheid van de minderjarige en verleent prioriteit aan zijn bescherming. Het is dan ook evident dat het kinderrechtenverdrag volledig van kracht blijft.' Hij vervolgde: 'Minderjarigen kunnen niet naar de gevangenis worden gestuurd en het strafrecht is niet op hen van toepassing, behoudens in geval van 'uithandengeving'. De regels omtrent die uithandengeving worden wel overgeheveld naar de gemeenschappen. De gemeenschappen kunnen dus hun volle autonomie aanwenden en, bijvoorbeeld, de regels voor de uithandengeving verstrengen. De bescherming van de minderjarige, aan wie in eerste instantie jeugdbeschermingsmaatregelen worden opgelegd voor als misdrijf omschreven feiten, blijft het uitgangspunt. De gemeenschappen kunnen die maatregelen voortaan zelf invullen met inachtneming van het Kinderrechtenverdrag. Men mag de twee systemen niet door elkaar halen: voor de jeugdbeschermingsmaatregelen kunnen de gemeenschappen nieuwe accenten leggen, voor het gemene strafrecht — dat voor bepaalde misdrijven straffen bepaalt — blijft het federale niveau bevoegd.'

10. Ook al is de verwoording niet erg zuiver, hiermee lijkt toch een belangrijke grens aan-

gegeven te zijn voor wat wel of niet onder het begrip jeugdbescherming valt. In de reactie op jeugdgedelinquentie is naast hulpverlening nog plaats voor andere finaliteiten, waaronder herstelgerichte, sanctionerende en maatschappijbeveiligende. Het strafrecht, geconcretiseerd in de figuur van de uithandengeving, vormt evenwel de grens. De gemeenschappen zullen geen louter strafrechtelijk model onder de noemer jeugdbescherming kunnen ontwikkelen. Zij kunnen wel de voorwaarden en leeftijdsgrenzen van uithandengeving bepalen, maar niet de gevolgen ervan (nl. de toepasselijkheid van het strafrecht en de inhoud daarvan). Bijvoorbeeld: gemeenschappen kunnen bepalen dat uithandengeving enkel mogelijk is voor de allerzwaarste feiten, maar niet dat de maximumstraf in het strafrecht 20 jaar gevangenisstraf zou zijn.

Denkpistes in Vlaanderen

11. In Vlaanderen werd de nieuwe bevoegdheid voor het materieel jeugdrecht voorbereid door middel van een 'Groenboek' van de Vlaamse overheid.¹⁵ Dat 'reflectie- en consultatiedocument' bevat een analyse van de bevoegdheids-overdrachten in het raam van de zesde staatshervorming, en de mogelijke opties voor het toekomstige beleid op die terreinen. Voor het jeugdsanctierecht werden drie opties naar voor geschoven:

- optie 1: het behouden van de huidige federale Jeugdwet;
- optie 2: de regelgeving optimaliseren binnen de huidige federale beleidsvisie (lees: behoud van het beschermingsmodel) en het in werking stellen¹⁶ van de reeds bestaande beleidskeuzes;

¹³ Toelichting bij het Voorstel van bijzondere wet met betrekking tot de Zesde Staatshervorming, *Parl.St.* Senaat 2012-13, nr. 5-2232/1, 54.

¹⁴ Commissieverslag, *Parl.St.* Senaat 2013-14, nr. 5-2232/5, 258.

¹⁵ X., *Groenboek Zesde Staatshervorming*, www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/groenboek-zesde-staatshervorming. De materie van het 'Jeugdsanctierecht' is te vinden in deel 6 (justitieel beleid), 29-39 (= p. 491-501 van de pdf-versie van het groenboek), en is ook hier te vinden: <https://wvg.vlaanderen.be/jongerenwelzijn/assets/docs/ons/regelgeving/groenboek-jeugdsanctierecht.pdf>.

¹⁶ Bepaalde aspecten van de nieuwe Jeugdwet van 2006 zijn immers nog steeds niet in werking getreden, zoals de mogelijkheid om maatregelen te verlengen tot de leeftijd van 23 jaar en bepaalde maatregelen t.a.v. geesteszieke minderjarigen.

- optie 3: de regelgeving aanpassen aan een nieuwe beleidsvisie op jeugddelinquentie. Hierbij wordt gedacht aan een volwaardig jeugdsanctierecht voor minderjarigen, waarbij afstand wordt gedaan van het beschermingsmodel dat leidt tot een diverse besluitvormingspraktijk bij jeugdrechters. De belangrijkste doelstelling zou zijn om snel, duidelijk maar constructief, proportioneel en rechtswaarborgenconform te reageren op jeugddelinquentie.

12. De Werkgroep Jeugdsanctierecht pleit ervoor de derde optie te kiezen en werkte een concreet voorstel uit over hoe een Vlaams jeugdsanctierecht er zou kunnen uitzien.¹⁷ Betere rechtswaarborgen, proportionaliteit, meer welbegrepen verantwoordelijkheid voor de jongere en het verlaten van het beschermingsmodel staan daarbij opnieuw centraal. Een aantal van de concrete voorstellen (bv. scheiding van de jeugdonderzoeksrechter en de jeugdrechter ten gronde; duidelijker afbakening van jeugdsancties en jeugdhulp; afschaffing van de uithandengeving, gekoppeld aan de mogelijkheid om sancties van langere duur op te leggen) kennen evenwel weerstand bij de jeugdmagistratuur, die voorlopig in een summiere standpuntbepaling voor de eerste of tweede optie kiest.¹⁸ Het beschermingsmodel en de beslissingsruimte voor jeugdmagistraten die daarmee gepaard gaat heeft, zo blijkt, diepe wortels.

13. Het Vlaamse regeerakkoord van juli 2014¹⁹ stelt de ontwikkeling van een nieuw jeugd(sanctie)recht voorop, met een gedifferentieerd aanbod van duidelijke en constructieve reacties op delicten, met aandacht voor herstel van de schade, een duidelijke maatschappelijke reactie en ondersteuning van de jongere in zijn

ontwikkeling binnen een integrale aanpak van jeugddelinquentie en haar oorzaken. Ook het proportionaliteitsbeginsel en de verbinding tussen de reactie op delicten en jeugdhulp, worden naar voren geschoven. Gesloten opvang is enkel mogelijk indien dat noodzakelijk is voor de veiligheid van de maatschappij of de jongere. Bijzondere aandacht zal gaan naar jongeren met een complexe psychiatrische problematiek. Toch wordt het jeugd(sanctie)recht niet een volwaardig specifiek systeem van alle minderjarige delictplegers: de uithandengeving vanaf 16 jaar wordt behouden. Verder valt uiteraard nog af te wachten hoe deze nog vrij algemene opties zullen worden omgezet in een nieuw Vlaams decreet.

14. Ook in de Franse Gemeenschap wordt de bevoegdheidsverruiming voorbereid en werd door de bevoegde minister een werkgroep ingesteld onder leiding van Pierre Rans, advocaat-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel. Deze werkgroep bracht in maart 2014 een rapport uit met een analyse van de huidige situatie en een uitgebreide reeks aanbevelingen, die vooral een verfijning van het actuele systeem beogen.²⁰

Besluit

De 'spreadstand' met betrekking tot het uitoefenen van de bevoegdheden inzake jeugdbescherming, die in het verleden de aanleiding was voor talloze bevoegdheidsconflicten en praktische problemen, werd ter gelegenheid van de zesde staatshervorming grotendeels ongedaan gemaakt. De gemeenschappen kunnen het wetgevende en het uitvoerende niveau met betrekking tot de reactie ten aanzien van jeugddelinquentie op elkaar afstemmen en de verhouding tussen de jeugdhulpverlening en het jeugd(sanctie)recht scherpstellen.

¹⁷ Zie HESPEL, S. & PUT, J. (2013). *Jeugdsanctierecht voorgesteld*. Gent: Larcier, 111 p.

¹⁸ X., *Standpunt van de Unie van Nederlandstalige Jeugdmagistraten in verband met het Groenboek Jeugdsanctierecht en het Voorstel voor een constructief jeugdsanctierecht van de werkgroep Jeugdsanctierecht*, s.l., s.d., onuitg.

¹⁹ Regeringsverklaring van de Vlaamse Regering, Parl.St. VI.Parl. 2014, nr. 31/1 en <http://ebl.vlaanderen.be/publications/documents/60797>, 121. (hoofdstuk XV (Welzijn), onderdeel Justitie en hulpverlening).

²⁰ X., *Communautarisation de certaines dispositions de la loi du 8 avril 1965 relative à la protection de la jeunesse, à la prise en charge des mineurs ayant commis un fait qualifié infraction et à la réparation du dommage causé par ce fait. Rapport du groupe de travail créé à l'initiative de la ministre de l'aide à la jeunesse*, s.l., maart 2014, 92 p. + bijlagen, www.jeunesseetdroit.be/jdj/documents/docs/rapport_final_communautarisation_mars_14.pdf.

Het behoud van bepaalde uitzonderingen op de bevoegdheid van gemeenschappen voor de jeugdbescherming, zoals de organisatie van en rechtspleging voor de jeugdrechtsbanken bemoeilijkt in zekere zin opnieuw het uitwerken van een coherent en evenwichtig beleid inzake de reactie op jeugddelinquentie. Zo kan Vlaanderen wel opteren om van een beschermingsmodel naar een sanctiemodel over te stappen, maar is

hij onbevoegd om de bijhorende rechtswaarborgen voor minderjarigen te installeren. Overleg tussen de verschillende overheden blijft daarom noodzakelijk, ook al werd de overlegverplichting inzake jeugdbescherming opgeheven (oud artikel 6, § 3bis, 4° BHWI). Een correcte afstemming van het materiële jeugd(sanctie)recht en het procedurerecht blijft immers essentieel.

CRIMINOLOGIE EN STRAFRECHTSTHEORIE / CRIMINOLOGY AND CRIMINAL LAW THEORY

Stanley Cohen (1942-2013): een beknopte bio- en bibliografie

TOM DAEMS^a

^a Hoofddocent criminologie, Leuvens Instituut voor Criminologie, KU Leuven (Corresp.: Tom.Daems@law.kuleuven.be).

Stanley COHEN overleed op 7 januari 2013 op zeventigjarige leeftijd, na een lange strijd met de ziekte van Parkinson. Hij geldt als één van de belangrijkste figuren van de naoorlogse criminologie en is auteur van een aantal uiterst invloedrijke werken, in het bijzonder *Folk Devils and Moral Panics* (1972), *Visions of Social Control* (1985) en *States of Denial* (2001). Naast zijn eigen bijdrage aan criminologisch debat en empirisch onderzoek, heeft COHEN een belangrijke rol vervuld als wegbereider voor de uitbouw en institutionalisering van een sociologisch perspectief binnen de criminologie dat de uiteenlopende reacties – of het gebrek daaraan – op criminaliteit en deviantie tot centraal voorwerp maakt van empirisch onderzoek en theoretische reflectie. Zo stond hij mee aan de wieg van het zogenaamde *National Deviancy Conference* (NDC), dat in 1968 werd opgericht uit onvrede met de toen dominante positivistische Britse criminologie (COHEN, 1974; COHEN & TAYLOR, 1975). De NDC organiseerde diverse bijeenkomsten en publiceerde verschillende bundels waarin vooral, zoals COHEN (1971, 17) het in de inleiding tot het eerste boek van de NDC omschreef, de ‘*reactions of society to those forms of behaviour classified or classifiable as deviant*’ centraal stonden. De NDC was – vooral in de beginjaren – sterk geïnspireerd door de Amerikaanse deviantiesociologie van BECKER, ERIKSON,

LEMERT, MATZA, e.a. COHEN was ook betrokken bij de oprichting van de *European Group for the Study of Deviance & Social Control*: deze Europese zusterorganisatie van de NDC ontstond a.h.w. uit een toevallige ontmoeting van COHEN met twee andere Europese criminologen in 1970 in Californië (McMAHON & KELLOUGH, 1987, 134). Doorheen zijn carrière bood COHEN verschillende keren een platform voor sociologisch geïnspireerd werk, met name als redacteur van bundels over de deviantiesociologie (*Images of Deviance*, 1971), de rol van de massamedia (*The Manufacture of News*, 1973, met Jock YOUNG), sociale controle (*Social Control and the State*, 1983, met ANDREW SCULL) en themanummers voor het vaktijdschrift *Contemporary Crises* gewijd aan abolitionisme (1986) en links realisme (1987). COHEN maakte zich ook verdienstelijk als schrijver van talloze vulgariserende bijdragen en boekbesprekingen, o.m. voor de Britse krant *The Guardian* en het magazine *New Society*, dat tussen 1962 en 1987 een forum bood voor de bespreking van de resultaten van sociaal-wetenschappelijk onderzoek en debat over maatschappelijke thema's.

Het overlijden van COHEN begin 2013 werd gevolgd door het heengaan van de promotor van zijn doctoraatsonderzoek (Terence MORRIS), één van zijn bekendste oud-studenten (Barbara HUDSON) en twee medeoprichters van de NDC (Mary McINTOSH en Jock YOUNG). In een in memoriam gewijd aan één van hen blikt de Britse criminoloog Richard SPARKS terug op 2013 als ‘*a year of significant losses*’: ‘*Perhaps these were felt most acutely by those of a certain generation, particularly those from the UK, as it felt as if a whole group of our most admired and inspiring*